

**WOJEWODA
WARMIŃSKO-MAZURSKI
SO-III.431.4.2021**

Olsztyn, 14 kwietnia 2021 r.

**Pan
Ireneusz Popiel
Burmistrz Ornety
Plac Wolności 26
11-130 Orneta**

Stosownie do art. 47 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 224), zwanej dalej: „ustawą o kontroli w administracji rządowej”, przekazuję Panu treść wystąpienia pokontrolnego.

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Kontrolę problemową przeprowadzono w trybie zdalnym w Urzędzie Miejskim w Ornecie, NIP 5821001747, REGON 000526498, Plac Wolności 26, 11-130 Orneta, w którym siedzibę ma Urząd Stanu Cywilnego w Ornecie.

W okresie objętym kontrolą oraz w okresie prowadzenia kontroli kierownikiem jednostki kontrolowanej był Burmistrz Ornety, Pan Ireneusz Popiel, który sprawuje tę funkcję od 15 grudnia 2010 r.

Kontrolę przeprowadził zespół kontrolny Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie w składzie:

- 1) Magdalena Michalczewska – starszy inspektor wojewódzki, przewodnicząca zespołu kontrolnego, posługująca się legitymacją służbową nr 69/2018 wydaną przez Dyrektora Generalnego ww. Urzędu, na podstawie pisemnego upoważnienia do kontroli nr FK-IV.0030.34.2021 z 3 lutego 2021 r. wydanego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego;
- 2) Maciej Jurzyński – starszy inspektor wojewódzki, członek zespołu kontrolnego, posługujący się legitymacją służbową nr 3/2020 wydaną przez Dyrektora Generalnego ww. Urzędu, na podstawie pisemnego upoważnienia do kontroli nr FK-IV.0030.35.2021 z 3 lutego 2021 r. wydanego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego.

Kontrolę rozpoczęto 15 lutego 2021 r., a zakończono 18 marca 2021 r.

Kontrola została odnotowana w książce kontroli jednostki kontrolowanej pod pozycją nr 1/2021.

Kontrolę przeprowadzono w zakresie rejestracji stanu cywilnego oraz zmiany imion i nazwisk za okres od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2020 r.

Kontrolę problemową przeprowadzono na podstawie art. 2 ust. 1 oraz art. 6 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 224) oraz art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 1464) w związku z art. 6 ust. 1 oraz art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 463 ze zm.) oraz art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 707).

Zgodnie z procedurą określoną w zarządzeniu Wojewody Warmińsko-Mazurskiego nr 145 z 8 czerwca 2020 r. w sprawie wprowadzenia procedury kontroli zdalnej, ustalenia kontrolne zostały oparte na przekazanej przez jednostkę kontrolowaną za pośrednictwem platformy ePUAP uwierzytelnionej elektronicznie dokumentacji (m. in. dokumentów dotyczących zatrudnienia pracowników realizujących ww. zdania, akt spraw wytypowanych do badania oraz fotografii lokalu urzędu stanu cywilnego i ksiąg stanu cywilnego).

Na podstawie ustaleń kontroli działalność kontrolowanej jednostki ocenia się **pozytywnie z nieprawidłowościami**.

1. Organizacja Urzędu Stanu Cywilnego w Ornece.

Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym Urzędu Miejskiego w Ornece, nadanym zarządzeniem Nr RO.0050.147.2020 Burmistrza Ornezy z 23 listopada 2020 r. (ze zm.), Urząd Stanu Cywilnego nadzorowany jest bezpośrednio przez Burmistrza. Urząd Stanu Cywilnego w Ornece realizuje również zadania z zakresu ewidencji ludności, dowodów osobistych, wydawania koncesji alkoholowych, przeprowadzania wyborów, a także zadania dotyczące rządowego programu rodzin wielodzietnych.

Z ustaleń kontroli wynika, iż zadania w obszarze rejestracji stanu cywilnego oraz zmiany imion i nazwisk realizuje Pani Katarzyna Brząkiewicz-Kluk, pełniąca funkcję Zastępcy Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w Ornece od 12 kwietnia 2017 r. po przeniesieniu na to stanowisko w drodze awansu wewnętrznego. Wymieniona osoba posiada odpowiednie wykształcenie i staż pracy w administracji publicznej określone w art. 8 ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (dalej jako „p.a.s.c.”).

W okresie kontrolnym na stanowisku Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w Ornece zatrudniona była również Pani Joanna Ulewicz, spełniająca wymogi ustawowe co do zatrudnienia określone w powyższym przepisie, która z dniem 10 lipca 2020 r. zakończyła pracę w kontrolowanej jednostce.

Ponadto Burmistrz upoważnił dwóch innych pracowników urzędu, tj. Panią Joannę Kraśnianin i Panią Katarzynę Rynkiewicz, zajmujących odpowiednio stanowisko podinspektora ds. dowodów osobistych oraz stanowisko młodszego referenta ds. ewidencji ludności, do wykonywania czynności niezastrzeżonych w przepisach prawa do wyłącznej kompetencji kierownika USC, w szczególności do wydawania z rejestru stanu cywilnego odpisów aktów i zaświadczeń o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze danych dotyczących wskazanej osoby.

Warunki lokalowe – na podstawie przekazanej dokumentacji fotograficznej ustalono, że pomieszczenia Urzędu Stanu Cywilnego znajdują się na parterze budynku Urzędu Miejskiego w Ornece z siedzibą przy Placu Wolności 26. Lokal składa się z następujących pomieszczeń: pokoju pracy zastępcy kierownika USC, poczekalni dla klientów, archiwum urzędu stanu cywilnego oraz sali ślubów, która umożliwia zawarcie związku małżeńskiego w formie uroczystej. Ponadto w skład pomieszczeń należących do USC wchodzi również pokój, w którym usytuowane jest stanowisko ds. dowodów osobistych oraz pokój, w którym znajduje się stanowisko ds. ewidencji ludności. Pokój zastępcy kierownika USC przystosowany jest do obsługi klientów, którzy przyjmowani są pojedynczo. Ponadto pomieszczenie, w którym przechowywane są księgi i akta zbiorowe wyposażone jest w higrometr, termometr oraz sprzęt gaśniczy.

Księgi stanu cywilnego – stan techniczny dobry. Wszystkie księgi oprawione zostały w twarde oprawy. Księgi ustawiane są w archiwum urzędu stanu cywilnego, znajdującym się przy

pokoju pracy zastępcy kierownika urzędu stanu cywilnego, które zapewnia należyte ich zabezpieczenie przed uszkodzeniem, zniszczeniem, kradzieżą oraz dostępem osób trzecich. Szafy metalowe zamykane są na klucz. W Urzędzie Stanu Cywilnego w Ornece przechowywane są księgi stanu cywilnego (urodzeń, małżeństw, zgonów) za lata 1946 – 2015.

Akta zbiorowe – akta zbiorowe do aktów stanu cywilnego przechowywane są w segregatorach. Segregatory nie są przepełnione, co umożliwia wpinanie wpływających dokumentów na bieżąco, bez groźby zniszczenia dokumentów. Co do zasady, dokumenty w aktach zbiorowych prowadzonych do aktów stanu cywilnego, które nie były gromadzone jako dokumenty elektroniczne zostały oznaczone numerem i datą sporządzenia aktu, zgodnie z § 43 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z 9 lutego 2015 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru stanu cywilnego oraz akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 1904).

2. Rejestracja stanu cywilnego

A. Urodzenia

W okresie objętym kontrolą sporządzono 19 aktów urodzenia, z których 7 zostało objętych badaniem kontrolnym.

Jeden z aktów sporządzono w trybie zwykłej rejestracji na podstawie zgłoszenia urodzenia dokonanego z zachowaniem terminów, o których mowa w art. 55 ust. 1 p.a.s.c. Akt sporządzono w terminie określonym w art. 52 ust. 1 p.a.s.c., na podstawie karty urodzenia przekazanej przez podmiot wykonujący działalność leczniczą oraz protokołu zgłoszenia urodzenia.

Pozostałe akty urodzenia objęte kontrolą sporządzone zostały w trybie szczególnej rejestracji, tj. na podstawie art. 99 p.a.s.c., w formie czynności materialno-technicznej na wniosek dokonano rejestracji urodzenia, które nastąpiło poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, w państwie urodzenia gdzie nie jest prowadzona rejestracja stanu cywilnego lub art. 104 p.a.s.c., czyli przeniesienia do rejestru stanu cywilnego w drodze transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego, będącego dowodem urodzenia i jego rejestracji za granicą. Rejestracja ww. czynności nastąpiła na podstawie dokumentów zagranicznych oraz ich tłumaczenia dokonanego przez tłumacza przysięgłego na język polski lub na podstawie odpisu wielojęzycznego. Dokumentacja stanowiąca podstawę wpisania aktu do rejestru stanu cywilnego włączona została do akt zbiorowych. Ponadto stwierdzono, że we wszystkich sprawach przy transkrypcji aktów Zastępca Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w Ornece dokonywał uzupełnienia danych na podstawie innych aktów. W sprawdzanych aktach, w „Adnotacjach” prawidłowo wpisywana była informacja o podstawie wpisania aktu do rejestru.

Ponadto kontrolą objęto 4 przypadki przyjęcia oświadczenia o uznaniu ojcostwa. Jedna sprawa dotyczyła dziecka urodzonego, dla którego sporządzono akt urodzenia, a trzy sprawy - dzieci urodzonych, dla których nie sporządzono jeszcze aktów urodzenia (w tych przypadkach na pisemne wnioski ojców dzieci wydano zaświadczenia potwierdzające uznanie ojcostwa). Protokoły z przyjęcia oświadczeń rodziców zostały w dniu złożenia oświadczeń przesłane pocztą do właściwego USC. Ponieważ w aktach nie pozostawiono kopii protokołów, weryfikacji przyjęcia oświadczeń dokonano wyłącznie na podstawie danych w rejestrze uznań.

W okresie objętym kontrolą w Urzędzie Stanu Cywilnego w Ornece przyjęto jedno oświadczenie o nadaniu dziecku, którego ojcem nie jest mąż matki, nazwiska jakie nosiłyby ich wspólne dzieci po złożeniu oświadczenia w trybie art. 88 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz. U. z. 2019 r., poz. 2086 ze zm.) – dalej jako „k.r.o.”. Z

uwagi na to, że oryginał protokołu przyjęcia oświadczeń został przesłany do Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w Olsztynie, który był właściwy do sporządzenia aktu urodzenia dziecka, natomiast w aktach zbiorowych nie pozostawiono chociażby jego kopii, kontrolerzy zweryfikowali poprawność przyjętych oświadczeń na podstawie danych zapisanych w bazie BUSC. Mając na uwadze powyższe na marginesie wskazać należy, że w sytuacji kiedy przed danym kierownikiem składane są oświadczenia do protokołu natomiast później przesyłany jest on do właściwego kierownika USC celem naniesienia wzmianki w akcie, to zgodnie z zasadą pisemności w aktach zbiorowych winna pozostać chociażby kopia takiego protokołu, który stanowi potwierdzenie przyjętych danych.

B. Małżeństwa

W okresie objętym kontrolą sporządzono 56 aktów małżeństw, z czego kontroli poddano 22 akty. Na tej podstawie ustalono, że akty małżeństwa sporządzono w terminie określonym w ustawie Prawo o aktach stanu cywilnego.

Oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński w trybie art. 1 § 1 k.r.o. zostały przyjęte prawidłowo, tak jak zapewnienia o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa (12 małżeństw zawartych po złożeniu oświadczeń Kierownikowi lub Zastępcy Kierownika USC w Ornece). Akty sporządzono na podstawie protokołu przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński. W dwóch zbadanych przypadkach nupturienti wystąpili o wydanie zezwolenia na zawarcie małżeństwa przed upływem terminu, o którym mowa w art. 4 k.r.o., wskazując ważne względy przemawiające za skróceniem terminu wyczekiwania. Przedmiotowe zezwolenie, zgodnie z art. 76 ust. 10 p.a.s.c. zostało wydane na piśmie.

Małżeństwa, o których mowa w art. 1 § 2 i § 3 k.r.o. – osiem zbadanych aktów małżeństw zostało sporządzonych na podstawie zaświadczeń składanych przez duchownego Kierownikowi Urzędu Stanu Cywilnego lub jego Zastępcy. Na zaświadczeniach potwierdzana była data dostarczenia dokumentu do urzędu. Dokumenty te dostarczono do Urzędu Stanu Cywilnego w Ornece w terminie określonym w art. 8 § 3 k.r.o.

Ponadto zbadano dwa akty małżeństwa sporządzone na podstawie art. 104 p.a.s.c., tj. transkrypcji zagranicznego aktu stanu cywilnego - dokumenty stanowiące podstawę sporządzenia aktów włączono do akt zbiorowych wraz z ich urzędowym tłumaczeniem na język polski, a w rubryce „Adnotacje” zamieszczono podstawę prawną wpisania aktów do rejestru. Wnioskodawcy po dokonaniu czynności otrzymali odpis zupełny wpisanego aktu małżeństwa. Przy czym w sprawie nr 2809053/00/AM/2020/411532/3 w aktach zbiorowych stwierdzono brak oryginałów dokumentów stanowiących podstawę sporządzenia aktu stanu cywilnego, pozostawiono jedynie kopie tych dokumentów poświadczone za zgodność z oryginałem przez kierownika USC. W aktach zbiorowych brak pisemnego wniosku o wydanie oryginału dokumentu. Z udzielonych w tym zakresie wyjaśnień wynika, że pełnomocnik małżonków składając wniosek o transkrypcję zwrócił się z ustną prośbą o zwrot dokumentu oryginalnego z uwagi na niemożność uzyskania powtórnie w kraju jego wystawienia. Z akt nie wynika, na jakiej podstawie Kierownik USC stwierdził, że żądanie to jest uzasadnione (nieprawidłowość). Zauważyć należy, że wydanie dokumentu zagranicznego osobie, która go przedkłada, stanowi wyjątek od zasady gromadzenia w aktach zbiorowych dokumentów, które nie podlegają zwrotowi. Zgodnie z art. 26 ust. 2 p.a.s.c. wydanie zagranicznego dokumentu dopuszczalne jest tylko w sytuacji, gdy wnioskodawca nie ma możliwości ponownego uzyskania tego dokumentu. Co więcej, nie jest wystarczającym jedynie wskazanie przez wnioskodawcę, że „nie ma on możliwości ponownego uzyskania dokumentu”, bowiem każdorazowo kierownik USC zobowiązany jest dokonać analizy indywidualnej sprawy

i ocenić, czy faktycznie spełnione zostały przesłanki ustawowe do wydania oryginału dokumentu. Wnioskodawca zobowiązany jest zatem wskazać okoliczności dające podstawę do zastosowania powołanego przepisu. Dodatkowo zgodnie z art. 63 § 1 i 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 256 ze zm.) - dalej jako „k.p.a.”, który na mocy art. 12 ust. 1 p.a.s.c. miał zastosowanie w niniejszej sprawie, wniosek złożony ustnie powinien być wpisany przez pracownika do protokołu i podpisany przez pełnomocnika oraz pracownika sporządzającego protokół. Skutkiem nieprawidłowości jest niekompletność dokumentacji sprawy.

Badaniem objęto również jedno oświadczenie przyjęte na podstawie art. 59 k.r.o. od małżonka rozwiedzionego o powrocie do nazwiska noszonego przed zawarciem małżeństwa. Oświadczenie zostało przyjęte prawidłowo, przed upływem trzech miesięcy od uprawomocnienia się wyroku rozwodowego. Z czynności sporządzono protokół zawierający wymagane elementy, który został podpisany przez rozwiedzionego małżonka i Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego, w dniu przyjęcia oświadczenia oryginał protokołu przekazano do urzędu, który sporządził akt małżeństwa.

C. Zgony

W okresie objętym kontrolą sporządzono 83 akty zgonu (81 w trybie zwykłym, 2 w trybie szczególnym), z czego kontroli poddano 31 przypadków.

Ustalono, że akty w trybie zwykłym (29 spraw) zostały sporządzone w terminie określonym w art. 92 p.a.s.c., na podstawie karty zgonu oraz protokołu zgłoszenia zgonu. W jednym przypadku stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nieprawidłowej rejestracji daty zgonu. Mianowicie do protokołu zgłoszenia i do aktu zgonu nr 2809053/00/AZ/2020/017693 jako datę zgonu wpisano 18.12.2020 r., pomimo, że w karcie zgonu jako data zgonu widnieje 17.12.2020 r. Zastępca Kierownika USC, który rejestrował to zdarzenie, wyjaśnił, że przez pomyłkę jako datę zgonu wpisał datę wystawienia karty zgonu. Skutkiem jest istotny błąd merytoryczny w akcie wymagający sprostowania we właściwej procedurze.

Stwierdzono również, że w jednym przypadku (akt nr 2809053/00/AZ/2020/817973) zgłoszenia zgonu dokonał mąż siostry osoby zmarłej, a zatem osoba nieuprawniona, a brak jest danych uzasadniających przyjęcie, że osoba uprawniona nie mogła tej czynności dokonać (nieprawidłowość). Jak wynika z art. 93 ust. 2 p.a.s.c., zgłoszenia zgonu dokonuje podmiot uprawniony do pochówku na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1947). Zgodnie z tym przepisem, prawo pochowania zwłok ludzkich ma najbliższa pozostała rodzina osoby zmarłej, a mianowicie: pozostały małżonek(ka), krewni zstępni, krewni wstępni, krewni boczni do 4 stopnia pokrewieństwa oraz powinowaci w linii prostej do 1 stopnia. Szwagier (mąż siostry) jest powinowatym zmarłego w linii bocznej w 2 stopniu. Przyjęcia zgłoszenia zgonu oraz rejestracji zdarzenia w tej sprawie dokonał Burmistrz Ornety, działający z mocy prawa jako Kierownik USC. Przyczyną nieprawidłowości jest błędną oceną w zakresie uprawnienia osoby stawiającej do zgłoszenia zgonu. Jednocześnie nie stwierdzono skutków nieprawidłowości (w szczególności brak jest podstaw do unieważnienia aktu).

Ponadto w jednym przypadku do aktu nie wpisano nazwisk rodziców osoby zmarłej, a przy akcie nie umieszczono przypisków (uchybiecie). Zastępca Kierownika USC wyjaśnił, że dane osoby zmarłej, dla której sporządzono akt zgonu nr 2809053/00/AZ/2020/325166, ustalono na podstawie rejestru PESEL oraz aktu małżeństwa zmarłego. W akcie małżeństwa zmarłego nie widnieją nazwiska rodziców, jedynie nazwiska rodowe. Trzeba jednak zauważyć, że nazwiska

rodziców figurują w akcie urodzenia zmarłego oraz w rejestrze PESEL, a więc były możliwe do ustalenia na etapie rejestracji zdarzenia. Skutkiem uchybienia jest brak wszystkich wymaganych danych oraz konieczność uzupełnienia aktu.

Ponadto zbadano dwa przypadki sporządzenia aktu zgonu w trybie przeniesienia treści zagranicznego dokumentu potwierdzającego zgon do rejestru stanu cywilnego w drodze transkrypcji (art. 104 p.a.s.c.). Przeniesienia dokonano na wnioski złożone przez członków najbliższej rodziny zmarłych. Akty sporządzono niezwłocznie, w dniu złożenia wniosku w USC. W aktach zamieszczono adnotację o transkrypcji, a dokumenty stanowiące podstawę sporządzenia aktów włączono do akt zbiorowych. Wnioskodawcy po dokonaniu czynności otrzymali odpis zupełny aktu zgonu. Stwierdzono jednak, że we wnioskach nie wykazano interesu faktycznego w transkrypcji (nieprawidłowość). Jak stanowi art. 104 ust. 4 p.a.s.c., wniosek do wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego o dokonanie transkrypcji może złożyć osoba, której dotyczy zdarzenie podlegające transkrypcji, lub inna osoba, która wykaże interes prawny w transkrypcji lub interes faktyczny w transkrypcji dokumentu potwierdzającego zgon. Zastępca Kierownika USC w Ornece wyjaśnił, że „wzorem lat ubiegłych w takich przypadkach interes faktyczny ustalano na podstawie ustnego oświadczenia wnioskodawców głównie ze względu na brak możliwości pozyskania przez nich dokumentów potwierdzających ten interes. Konieczność przedstawienia aktu zgonu przy sprawieniu pogrzebu oraz przewiezieniu zwłok lub rzeczy zmarłego przez granicę potraktowano jako czynność zmierzającą do realizacji przez osoby uprawnione ich obowiązków, co jest równoznaczne z wykazaniem interesu faktycznego. Zaznaczyć przy tym trzeba, że przepisy ustawy nie regulują w jaki sposób interes ten ma być wykazany. Organ nie mając żadnych wątpliwości, opierał się jedynie na ustnym oświadczeniu wnioskodawcy. Sposób załatwienia sprawy miał na celu realizację zasady szybkości i prostoty postępowania administracyjnego, o której mowa w art. 12 k.p.a. w związku z art. 12 p.a.s.c.”.

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień należy wskazać, że w przepisie art. 104 ust. 4 p.a.s.c. ustawodawca posłużył się określeniem „wykaże interes faktyczny w transkrypcji dokumentu potwierdzającego zgon”, co jednak nie powinno być rozumiane jako udowodnienie w ścisłym tego słowa znaczeniu. Bowiem w przypadku interesu faktycznego (zwykłego) – w odróżnieniu od interesu prawnego (kwalifikowanego) – wnioskodawca przeważnie nie jest w stanie potwierdzić go dowodami, np. dokumentami. Wykazanie interesu faktycznego może nastąpić poprzez powołanie się na okoliczności, które ten interes kreują. Ważne jednak, aby wyjaśnienia wnioskodawcy zostały utrwalone na piśmie. Brak takiego utrwalenia w sposób istotny narusza zasadę pisemności wyrażoną w art. 14 k.p.a. i skutkuje niekompletnością dokumentacji sprawy. Ponadto realizacja zasady szybkości postępowania nie uzasadnia odstępiania od prawidłowego udokumentowania sprawy. Zaś utrwalenie złożonych ustnie oświadczeń (np. w formie protokołu) zajęłoby niewiele czasu i nie wydłużyłoby w sposób istotny postępowania.

3. Zmiany w aktach stanu cywilnego

W okresie objętym kontrolą wykonano łącznie 58 czynności materialno-technicznych na podstawie p.a.s.c. nieskutkujących sporządzeniem aktu stanu cywilnego (teczka USC.5352.). Kontroli poddano 13 czynności sprostowania aktu (art. 35 p.a.s.c.) oraz 7 czynności uzupełnienia aktu (6 uzupełnień w trybie art. 37 p.a.s.c. oraz 1 uzupełnienie z urzędu w trybie art. 124 ust. 4 p.a.s.c.).

Z badanej próby wynika, iż zmiany w aktach stanu cywilnego dokonywane były, co do zasady prawidłowo i we wszystkich zbadanych sprawach do aktów zostały dołączone stosowne

wzmianki dodatkowe. W przypadku sprostowania lub uzupełnienia aktu na wniosek, po dokonanej czynności kierownik urzędu stanu cywilnego lub jego zastępca każdorazowo wydawał odpis zupełny aktu. Podstawę sprostowania lub uzupełnienia aktów stanowiły inne wcześniejsze akty stanu cywilnego sporządzone w Polsce.

Stwierdzono jednak, że w sprawie nr USC.5352.7.2020 (sprostowanie aktu) Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego w Ornece sprostował na wniosek kobiety akt małżeństwa o nazwisko rodowe jej matki, jednakże nie powiadomił drugiego z małżonków o złożeniu takiego wniosku. Powyższe stanowiło co prawda naruszenie art. 35 ust. 4 p.a.s.c., zgodnie z którym, jeżeli sprostowanie aktu stanu cywilnego dokonuje się na wniosek innej osoby niż ta, której ten akt dotyczy, lub jej przedstawiciela ustawowego, kierownik urzędu stanu cywilnego powiadamia te osobę o zamiarze sprostowania lub o złożeniu wniosku o sprostowanie aktu stanu cywilnego, jednakże nie wywołało skutków, ponieważ zgodnie z udzielonymi wyjaśnieniami mąż wnioskodawczyni własnoręcznie potwierdził odbiór odpisu zupełnego aktu stanu cywilnego i posiadał świadomość zmian w akcie.

W sprawie nr USC.5352.27.2020 dokonano sprostowania aktu zgonu na wniosek złożony przez syna osoby, której akt dotyczy. Wniosek nie zawiera uzasadnienia, a w aktach sprawy brakuje adnotacji w jaki sposób ustalono, że wnioskodawca ma interes prawny w sprostowaniu aktu (nieprawidłowość). Wyjaśnienia Zastępcy Kierownika USC wskazują, że oceny w tym zakresie dokonano na podstawie ustnego oświadczenia wnioskodawcy, którego nie utrwalono na piśmie z uwagi na fakt, że podejmowanie przez syna osoby zmarłej przed notariuszem czynności związanych z postępowaniem spadkowym, na potrzeby którego potrzebne było sprostowanie aktu, jest faktem oczywistym i notoryjnym. Odnosząc się do tych wyjaśnień należy wskazać, że podejmowanie działań przez spadkobiercę w celu uzyskania aktu poświadczenia dziedziczenia nie jest faktem znanym powszechnie lub faktem znanym organowi z urzędu, a zatem powinien on być udokumentowany w aktach sprawy. Brak takiego utrwalenia narusza w sposób istotny zasadę pisemności wyrażoną w art. 14 k.p.a. i skutkuje niekompletnością dokumentacji sprawy.

Ponadto w sprawie nr USC.5352.42.2020 dokonano z urzędu sprostowania aktu małżeństwa nr 2809053/00/AM/1989/142289 w zakresie daty zawarcia małżeństwa. Osoby, których dotyczy ten akt, zawiadomiono o dokonanym sprostowaniu, a nie zamiarze sprostowania, jak tego wymaga art. 35 ust. 4 p.a.s.c. Przy czym sprostowanie aktu nie było zasadne, ponieważ błąd w zakresie daty zawarcia małżeństwa powstał podczas przenoszenia aktu z księgi do rejestru. Zatem zastosowanie w sprawie znajdował art. 127a ust. 1 p.a.s.c. obligujący kierownika USC do unieważnienia aktu błędnie przeniesionego do rejestru z przyczyn technicznych lub w wyniku niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru stanu cywilnego albo na skutek omyłki pisarskiej. Zastępca Kierownika USC wyjaśnił, że sprostowania aktu dokonał wzorując się na praktyce stosowanej w latach ubiegłych. Było to spowodowane błędną interpretacją przepisu art. 127a p.a.s.c. Urzędnik błędnie uważał, że przepis powyższy ma zastosowanie do sytuacji, gdy do systemu przeniesiono więcej niż jeden akt stwierdzający to samo zdarzenie, natomiast omyłki pisarskie we wszystkich aktach należy prostować na podstawie art. 35 p.a.s.c. Skutkiem nieprawidłowości jest pozostawienie w rejestrze błędnie przeniesionego aktu.

4. Wydawanie odpisów aktów stanu cywilnego oraz zaświadczeń w zakresie rejestracji stanu cywilnego.

W okresie objętym kontrolą złożono 863 wniosków o wydanie odpisu aktu stanu cywilnego, z czego kontroli poddano 50 wybranych spraw, tj. 5,79% wszystkich spraw, gromadzonych

w teczce o sygn. USC.5362.

We wszystkich zbadanych sprawach odpisy zupełne, skrócone oraz wielojęzyczne aktów wydane zostały podmiotom uprawnionym określonym w art. 45 ust. 1 p.a.s.c. Odpisy adresowane do osób fizycznych były wydawane w dniu złożenia wniosku (pokwitowanie na wniosku), ewentualnie wysyłane za zwrotnym potwierdzeniem odbioru lub na elektroniczną skrzynkę podawczą wnioskodawcy, o ile wnioski złożono w formie dokumentu elektronicznego.

Osoby fizyczne składały wnioski o wydanie odpisu aktu stanu cywilnego na formularzu wniosku udostępnionym im przez jednostkę kontrolowaną. W czterech sprawach (nr 190, 338, 634 i 801) wnioskodawcy jako cel ubiegania się o wydanie dokumentu wskazali odpowiednio: „w celu wyrobienia paszportu”, „do spraw obywatelstwa za granicą”, „ustalenie obywatelstwa w Niemczech” i „zielona karta”. W aktach sprawy nie ma potwierdzenia uiszczenia opłaty skarbowej. Z wyjaśnień złożonych w toku kontroli przez Zastępcę Kierownika USC wynika, że podstawą prawną niepobrania opłaty skarbowej ww. przypadkach jest ust. 1 kol. 4 pkt 1 i 2 w cz. II załącznika ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej. Nie ulega wątpliwości, że odpis wydawany z akt stanu cywilnego, dotyczący obywateli polskich przebywających poza granicami RP, przeznaczony wyłącznie na potrzeby polskich przedstawicielstw dyplomatycznych lub urzędów konsularnych oraz odpisy skrócone wydawane w sprawach stwierdzających tożsamość podlegają zwolnieniu od opłaty skarbowej. Wątpliwości budzi jednak kwestia uzasadnienia w tych sprawach celu ubiegania się o wydanie dokumentu. Należało zatem podjąć czynności celem doprecyzowania celu ubiegania się o dokument.

W sprawie wydania odpisu aktu zgonu nr USC.5362.291.2020 zawiadomiono wnioskodawczynię (siostrę zmarłego) o wszczęciu postępowania na podstawie art. 61 § 1 k.p.a. Stanowiło to uchybienie, ponieważ wydanie odpisu aktu nie następuje w drodze decyzji administracyjnej. Jedynie odmowa wydania odpisu powinna nastąpić w tej formie. Do czasu wydania takiej decyzji organ nie prowadzi postępowania administracyjnego w rozumieniu art. 1 pkt 1 k.p.a. Zastępca Kierownika USC wyjaśnił, że wystosował zawiadomienie opierając się na materiałach szkoleniowych uzyskanych podczas szkolenia. W sprawie tej istniało ryzyko odmowy wydania odpisu aktu zgonu z uwagi na brak dostatecznych danych pozwalających na ustalenie tożsamości osoby oraz gdzie i kiedy został sporządzony jej akt zgonu. Wnioskodawczyni została wezwana do uzupełnienia wniosku w zakresie dodatkowych danych pozwalających na ustalenie tożsamości osoby i położenia jej aktu zgonu. W razie nieuzupełnienia tych danych nie byłoby możliwości wydania żądanego odpisu aktu. Ponadto w dniu zawiadomienia i wezwania wnioskodawczyni, tj. 25 maja 2020 r., od razu wyznaczono nowy termin załatwienia sprawy na 18 lipca 2020 r., czyli niemal za 2 miesiące (uchybienie). Nastąpiło to w wyniku omyłki pisarskiej pracownika i nie wywołało skutków. Jak wskazał Zastępca Kierownika USC, termin powinien zostać wyznaczony na 18 czerwca 2020 r. Mimo wydłużenia terminu sprawę zakończono już 3 czerwca 2020 r. wydając wnioskodawczyni żądany odpis aktu niezwłocznie po uzupełnieniu przez nią wniosku.

Nie stwierdzono naruszenia Konwencji Nr 16 z dnia 8 września 1976 r. dotyczącej wydawania wielojęzycznych odpisów skróconych aktów stanu cywilnego (Dz. U. 2004 r., Nr 166, poz. 1735).

W okresie objętym kontrolą w Urzędzie Stanu Cywilnego w Ornece nie wydano żadnego zaświadczenia o stanie cywilnym oraz zaświadczeń o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby. Wydano natomiast dwa zaświadczenia stwierdzające, że zgodnie z prawem polskim osoba może zawrzeć małżeństwo.

Ustalono, że wnioski o wydanie zaświadczeń zostały niepoprawnie wypełnione w części zawierającej „dane osoby, z którą zamierzam zawrzeć małżeństwo”. Wnioskodawcy podali swoje własne dane, zamiast przysłego małżonka, ale przez niedopatrzenie urzędnika nie zostali wezwani do poprawienia wniosków. Stanowiło to uchybienie i nie wywołało skutków, tym bardziej, że w zapewnieniach dane przyszłych małżonków zostały wskazane. W aktach nie pozostawiono kopii wydanych zaświadczeń, nie było więc możliwości weryfikacji treści tych zaświadczeń.

5. Przenoszenie aktów z ksiąg stanu cywilnego do rejestru stanu cywilnego

W okresie objętym kontrolą przeniesiono 721 akty do rejestru stanu cywilnego, z czego kontroli poddano 70 aktów. Ustalono, że co do zasady akty zostały przeniesione prawidłowo, tj. do rejestru stanu cywilnego została przeniesiona cała treść aktu wraz ze wzmiankami dodatkowymi oraz przypiskami. W dotychczasowych aktach w księgach naniesiono wzmianki o ich przeniesieniu do rejestru stanu cywilnego.

Stwierdzono jednak, iż w sposób nieprawidłowy przeniesiono 4 akty:

- 1) akt urodzenia nr 2809053/00/AU/1950/373024 – błędnie przeniesiono akt z księgi do rejestru w zakresie imienia dziecka;
- 2) akt urodzenia nr 2809053/00/AU/1959/662257 – akt z 1950 r. przeniesiono do niewłaściwego rocznika, w wyniku czego nieprawidłowo zapisała się również data sporządzenia aktu; w trakcie kontroli akt został unieważniony oraz dokonano ponownego przeniesienia treści aktu z księgi do rejestru;
- 3) akt małżeństwa nr 2809053/00/AM/1990/324318 – błędnie przeniesiono akt z księgi do rejestru w zakresie miejsca urodzenia kobiety;
- 4) akt małżeństwa nr 2809053/00/AM/1971/782925 – błędnie przeniesiono akt z księgi do rejestru w zakresie nazwy miejsca urodzenia mężczyzny.

Powyższe błędy stanowiły naruszenie art. 124 ust. 2 ustawy p.a.s.c. Z powołanego przepisu wynika, że przeniesienie aktu stanu cywilnego do rejestru polega na zamieszczeniu w rejestrze treści aktu z chwili jego sporządzenia w zakresie wymaganym w niniejszej ustawie oraz treści wzmianek dodatkowych, przypisków oraz informacji zawartych w rubryce „uwagi”. Przyczyną powstania ww. nieprawidłowości było automatyczne zaciągnięcie danych z rejestru PESEL oraz pośpiech i niedopatrzenia osoby przenoszącej akty do rejestru stanu cywilnego. Skutkiem nieprawidłowości jest konieczność unieważnienia błędnie przeniesionych aktów stanu cywilnego w trybie art. 127a p.a.s.c. oraz konieczność ponownej ich migracji do rejestru. Osobą odpowiedzialną za powstanie nieprawidłowości jest pracownik przenoszący ww. akty do rejestru stanu cywilnego.

6. Stosowanie ustawy z dnia 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska

W okresie objętym kontrolą Kierownik USC w Ornece wydał 7 decyzji o zmianie imienia lub nazwiska (teczka USC.5355). Badaniem objęto 4 sprawy o numerach: 1, 2, 4 i 6.

Ustalono, że wszystkie zbadane sprawy dotyczyły zmiany nazwiska (ew. też nazwiska rodowego). Sprawa nr 6 dotyczyła osoby małoletniej, a pozostałe – osób pełnoletnich. Stosowany przez kontrolowaną jednostkę formularz wniosku zawierał rubrykę do uzupełnienia „adres stałego zameldowania” oraz „seria i numer dowodu osobistego lub paszportu”, przez co gromadzono dane nie przewidziane ustawą. Zastępca Kierownika USC wyjaśnił, że rubryka „seria i nr dowodu osobistego lub paszportu” ma służyć identyfikacji wnioskodawcy, konieczność podania tej informacji zmniejsza ryzyko, że wniosek nie pochodzi od osoby trzeciej. Adres stałego zameldowania został natomiast pomyłony z adresem do korespondencji – formularz w tym zakresie

zostanie zmieniony.

W analizowanych sprawach postępowanie zostało przeprowadzone prawidłowo. Wnioskujący o zmianę nazwiska przedstawiali uzasadnienie czy składali wyjaśnienia uzasadniające dokonanie zmiany, ewentualnie również przedkładali dokumenty na ich potwierdzenie (aczkolwiek w sprawie nr 2 uzasadnienie wniosku jest lakoniczne i wskazuje tylko na zamiar „powrotu po rozwodzie do nazwiska rodzowego”). Sprawy zostały rozpatrzone na podstawie kompletnych wniosków, zgodnie z procedurą administracyjną. Wydane decyzje zawierają elementy obligatoryjne wymienione w art. 107 § 1 k.p.a., oprócz uzasadnienia faktycznego i prawnego, od którego odstąpiono na podstawie art. 107 § 4 k.p.a. Przy czym w podstawie prawnej decyzji nie powoływano art. 4 ust. 1 ustawy o zmianie imienia i nazwiska, który określa przesłanki zmiany.

Pokwitowanie odbioru decyzji przez wnioskodawcę oraz oświadczenie o zrzeczeniu się prawa do odwołania były zamieszczane w jednym akapicie na dole decyzji, a nie w odrębnym dokumencie (uchybiecie). Nie są to elementy decyzji i powinny być udokumentowane na odrębnych kartach akt sprawy. Ponadto pokwitowanie odbioru decyzji jest czynnością odrębną od zrzeczenia się odwołania. Zastępca Kierownika USC wyjaśnił, że powyższa praktyka była stosowana w celu zmniejszenia ilości gromadzonych dokumentów. W przypadku gdyby wnioskodawca odmówił zrzeczenia się prawa do odwołania sporządzone zostałyby potwierdzenie odbioru na odrębnym dokumencie.

Ponadto ustalono, że Kierownik USC w Ornece powiadomił organy wskazane w art. 13 ustawy o zmianie imienia i nazwiska o dokonanej zmianie oraz zaktualizował rejestr PESEL. Należy jednak wskazać, że oprócz sprawy nr 1 decyzje zostały doręczone do innych USC na piśmie listem poleconym, a nie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, w którym prowadzony jest rejestr stanu cywilnego – jak to nakazuje art. 13 ust. 1 ustawy o zmianie imienia i nazwiska (uchybiecie). Powyższe działanie należy uznać za niewłaściwe i generujące niepotrzebne koszty związane z przesyłką pocztową. Zastępca Kierownika USC wyjaśnił, że w tym zakresie wzorowano się na kilkuletniej praktyce stosowanej również przez inne urzędy stanu cywilnego, które przekazują decyzje w wersji papierowej do kontrolowanej jednostki za pośrednictwem operatora pocztowego. Ponadto powyższy sposób przekazywania decyzji był stosowany również z uwagi na obciążenie stanowisk pracy w USC w Ornece – początkowo z powodu zmian kadrowych, wdrażania się nowych pracowników, później z powodu zmianowego systemu pracy (podzielenie pracy na pracę zdalną oraz stacjonarną i zmniejszenie liczby godzin pracy stacjonarnej).

Do ustaleń kontroli, przedstawionych kierownikowi jednostki kontrolowanej w projekcie wystąpienia pokontrolnego, nie wniesiono zastrzeżeń.

Mając na uwadze powyższe ustalenia i oceny wnoszę o:

1. Zwracanie wnioskodawcy oryginalnych, zagranicznych dokumentów stanu cywilnego wyłącznie po zbadaniu, czy wnioskodawca nie ma możliwości ponownego uzyskania tego dokumentu.
2. Zapewnienie każdorazowo dokładnej weryfikacji poprawności danych wpisywanych do aktów stanu cywilnego sporządzanych w trybie zwykłym i szczególnym
3. Przyjmowanie zgłoszenia zgonu wyłącznie od podmiotu uprawnionego do pochówku na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych.
4. Sprostowanie aktu zgonu nr 2809053/00/AZ/2020/017693 w zakresie daty zgonu.
5. Uzupelnienie aktu zgonu nr 2809053/00/AZ/2020/325166 o brakujące nazwiska rodziców

osoby zmarłej i przypiski.

6. W przypadkach, o których mowa w art. 35 ust. 4 p.a.s.c. – dokonywanie czynności sprostowania aktu stanu cywilnego po uprzednim zawiadomieniu osoby, której akt dotyczy, o zamiarze sprostowania lub o złożeniu wniosku o sprostowanie aktu.
7. Unieważnienie z urzędu aktu nr 2809053/00/AM/1989/142289 oraz dokonanie przeniesienia aktu z księgi do rejestru z prawidłową datą zawarcia małżeństwa.
8. Każdorazowe dokumentowanie w aktach sprawy sposobu ustalenia, że wnioskodawcy przysługuje interes prawny w sprostowaniu aktu lub interes faktyczny w transkrypcji zagranicznego dokumentu potwierdzającego zgon.
9. Zachowanie szczególnej staranności przy migracji aktów z ksiąg stanu cywilnego do rejestru stanu cywilnego oraz wyeliminowanie stwierdzonych w tym zakresie błędów.
10. Zapewnienie dokładnej weryfikacji danych na wniosku o wydanie zaświadczenia stwierdzającego, że zgodnie z prawem polskim osoba może zawrzeć małżeństwo.
11. Zamieszczanie w decyzjach o zmianie imienia i nazwiska pouczenia o prawie do zrzeczenia się odwołania oraz przesyłanie tych decyzji właściwym kierownikom urzędów stanu cywilnego – w celu dołączenia stosownej wzmianki do aktu urodzenia bądź małżeństwa – wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, w którym jest prowadzony rejestr stanu cywilnego.

Proszę Pana Burmistrza o podjęcie działań mających na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości i uchybień oraz o poinformowanie Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w terminie 21 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia, o sposobie wykorzystania uwag i wniosków oraz wykonania zaleceń, a także o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia działań.

Jednocześnie informuję, że stosownie do art. 48 ustawy o kontroli w administracji rządowej od wystąpienia pokontrolnego nie przysługują środki odwoławcze.

WOJEWODA
WARMIŃSKO - MAZURSKI
Artur Henryk Chojecki